

kok vízelvezőként vagy kerítőároként használt objektumok jól kivehető, szabályos rendszert képeznek, a 78+920–79+146 km-szelvények között. A csatornák mellett két – 7 és 12 m átmérőjű – karámként használt körárok is jelentkezett. A 14 árok és 8 gödör mellett – utóbbiakat vagy az árkok szélébe vagy az árkokba ásták – egy kétkemencés szabadtéri kemencét, egy félig földbe mélyített házat és egy füstölőt is feltártunk. A szabadtéri kemence körte alakú munkagödörrel egy hasonló korú árok szélében alakították ki, és Ny-i oldalfalából kinnyúló kemencéje fölé fél sátozott építettek, melyet a kemence szájnnyílásánál talált cölöplyukak bizonyítanak. A későbbiekben egy másik kemencét is a munkagödör mellé vájtak. Az egykori folyómedertől kb. 35 méterre ÉK-re egy 160×250 cm-es lekerekített sarkú téglalap alakú, félig földbe mélyített, rossz állapotban megmaradt házat találtunk. A ház DK-i sarkába vájt kemencéből sütőfelületének egy része maradt csak meg. A tetőszerkezetet három cölöp tartotta, melyek közül az egyik a ház szélének külső részére esett. Az 525. sz., K–Ny hossz tengelyű, 10,4 m hosszú és 1,8–2 m széles füstölőt egy hasonló korú árokrendszerbe, illetve neolitikus gödör szélébe ásták bele. A 120×200 cm-es, körben vörösrre égett kürtő köti össze a tüzelő- és füstölőteret. A tüzelőtérben a kb. 1 m átmérőjű hamusgödörrel is megtaláltuk. Az objektumokból kevés kézi korongolt fazék- és bogrács töredék, állatcsont (pl. ló, kutya, szarvasmarha), téglá-, malomkő-, csontkorcsolya-, vas-, a házból vaskés- és a 620. gödörből vassarkantyú-töredék került napvilágra.

Az egykori Árpád-kori falu KDK-i (79+147 km környéke) és déli szélét pontosan meg tudtuk határozni. Ny-i irányban a patkó alakú, mára már kiszáradt mederig nyúlik, É-i része viszont a nyomsávon kívülre esik.

A 2003–2004. évi feltárás során, 34 722 m² területen összesen 778 objektumot bontottunk ki.

A leletanyag a ceglédi Kossuth Múzeumba került.

Munkatársak: Farkas Ildikó, Matusz Andrea ásatási technikusok.

GULYÁS GYÖNGYI

116. Cegléd határa

(Pest megye) Szk, LT, Sza, A, Á, Kk

2004. október–novemberben terepbejárást végeztünk a 4. sz. főút 60,6–69,6 km-szakasz szélesítése területén. Ennek során Cegléd közigazgatási területén 18 új lelőhelyet regisztráltunk.

4/24 lelőhely: A főút jelenlegi 69. km-től 500–650 m-re É-ra, egykori ér ÉÉK-i partján őskori, szkíta (Kr. e. 6–5. sz.), szarmata(?), és Árpád-kori település nyomait találtuk. A lelőhely kiterjedését NyÉNy-i irányban nem lehetett meghatározni.

4/25 lelőhely: A főút kb. 68+880–69+150 km-szelvénye halad át a nagyjából É–D-i irányú magaslatokon elterülő mintegy 800×100–400 m-es kiterjedésű őskori, szkíta, szarmata (Kr. u. 1–4. sz.) és Árpád-kori lelőhelyen.

4/26 lelőhely: A főút 69+250 km-nél, az úttól kb. 100 m-re É-ra avar, vagy 10–11. századi edénytöredékek jelelték a lelőhelyet, melynek kiterjedését KÉK felé nem lehetett meghatározni.

4/27 lelőhely: A főút 69+150–200 km-szelvényétől 200–350 m-re É-ra, alacsony magaslaton szkíta és Árpád-kori település nyomát találtuk.

4/28 lelőhely: A terepbejárás előtt már ismert régészeti lelőhelyen, a főút jelenlegi kb. 67+500–67+950 km-szakasza halad át. A főút É-i oldalán levő lelőhelyrész kiterjedését a terepbejárás során kb. 67+600–900 km-szakaszon határoztuk meg. A szkíta település területén kevés kelta (Kr. e. 4–1. sz.) lelet is volt. A főúttól délre, a ceglédi Ipari Park területére eső lelőhelyrészben megelőző feltárás folyt 2000-ben: nagyrészt középső újkőkori település és néhány későbbi korszak leleteit találtuk.⁹ Szórányosan találtunk őskori és szkíta leleteket a főút és az Ipari Park közötti sávban, ezért a lelőhely déli részének kiterjedése továbbra is bizonytalan.

4/29 lelőhely: A főút és a tápiószentmártoni műút kereszteződésének DK-i szögletében késő középkori edénytöredékek jelezték a lelőhelyet, melynek kiterjedése bizonytalan.

4/30 lelőhely: Ugyanezen kereszteződés DNy-i szögletében a főút 67+100–300 km-szelvényének déli oldalán őskori és Árpád-kori települést regisztráltunk. A lelőhely kiterjedése nem volt egyértelműen tisztázható.

4/31 lelőhely: A főút 67. km-től ÉÉK-re nem egyértelműen tisztázható kiterjedésű Árpád-kori települést találtunk.

4/32 lelőhely: A főút 70+200 km-szelvényétől kb. 200 m-re D-re egy magaslat K-i szélén szarmata edénytöredéket találtunk. A lelőhely kiterjedése nem volt meghatározható.

4/33 lelőhely: A főút 65+550 km-szelvényétől kb. 100 m-re É-ra szkíta vagy szarmata edénytöredék jelezte a lelőhelyet, melynek nagysága nem volt meghatározható, esetleges összefüggése a 150–200 m-rel északabbra levő lelőhellyel (Harmadik őrház dűlő, 1986. évi terepbejárás: szarmata, Árpád-kori, késő középkori település) nem volt megállapítható.

4/34 lelőhely: A főút kb. 68+050–68+300 km-szelvénye déli oldalán viszonylag mély fekvésű területen szkíta, szarmata(?) település, nyomait találtunk néhány 15–16. századi edénytöredékekkel együtt a főút és a Cigányszéki-csatorna között. A lelőhely kiterjedését a főúttól É és D felé nem tudtuk meghatározni.

4/35 lelőhely: A főút 64+750–65+000 km-szakaszának déli oldalán, a főút és az árok közötti szántón késő szarmata (Kr. u. 3–4. sz.) település nyomait találtuk.

4/36 lelőhely: A főút 61+800–850 km-szakaszától kb. 50 m-re délre őskori és avar(?) településre utaló leleteket gyűjtöttünk. A lelőhely kiterjedése bizonytalan.

9 Régészeti kutatások Magyarországon – Archaeological Investigations in Hungary 2000. Budapest 2003., 121.

4/37 *lelőhely*: A főút 62+050–100 km-szakaszától délre bizonytalan kiterjedésű szarmata (Kr. u. 1–4. sz.) települést határoztunk meg.

4/38 *lelőhely*: A főút 62+650 km-szelvényénél, a főút déli oldalán valószínűleg kis kiterjedésű késő középkori települést találtunk, melynek kiterjedése bizonytalan.

4/39 *lelőhely*: A főút 62+700 km-szelvényétől kb. 100 m-re É-ra szarmata edénytöredék jelezte a lelőhelyet, kiterjedését nem lehetett meghatározni.

4/40 *lelőhely*: A főút 60+300 km-szelvényétől kb. 100 m-re délre késő középkori edénytöredék jelezte a lelőhelyet, melynek kiterjedését nem sikerült meghatározni.

4/41 *lelőhely*: A főút 68+750 km-nél lévő földút-kereszteződés ÉK-i szegletében szkíta edénytöredékeket találtunk. A lelőhely Ny-i kiterjedését nem tudtuk tisztázni.

DINNYÉS ISTVÁN

117. Celldömölk, Alsó-dűlő

(Vas megye) Ő, Á, Kk

A Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága megbízásából a Fractal Bt. 2004. augusztus 30-án régészeti célú geofizikai mágneses kutatást végzett a tervezett Vulkánfürdő területén. A kutatás célja az volt, hogy a város déli határában, Celldömölk és Alsóság között, a Sághegytől keletre a régészeti leletmentés elősegítése érdekében komplex előkutatás részeként az eltemetett, elfedett, felszíni szemrevételezéssel nem észlelhető régészeti objektumok létezéséről, helyéről, intenzitásáról, struktúrájáról, kiterjedéséről adatokat nyerjünk.

A kutatási terület fizikai viszonyaihoz illesztett mágneses mérések adatait a módszer megkívánta korrekciók után transzformáltuk, képfeldolgozási eljárásokkal javítottuk, majd térképeken ábrázoltuk, illetve a nyert adatokat geofizikai ismereteken alapulva értelmeztük.

PUSZTA SÁNDOR

118. Cigánd, Rakottyás

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B

2004. november 17-én a Ricse és Cigánd közötti optikai kábel fektetési munkálatai során helyszíni szemlét végeztünk a két település között. Ennek során a 0138/1, 0153/7–9 helyrajzi számú ingatlanokon egy felszínből kiemelkedő dombháton régészeti lelőhelyet határoztunk meg. Kiterjedése a kb. 200 m hosszú és 100 m széles domb határaitra vonatkoztatható, melyet középső szakaszában, a főút illetve az ahhoz kialakított árokrendszer vág keresztül. Az út mindkét oldalán, a dombháton bronzkori kerámiatöredékeket és településjelenségre utaló paticsnyomokat találtunk.

VERES JÁNOS

119. Csákánydoroszló határa

(Vas megye) R, B, Rő, Á, Kk, Tő

2004. október 28–29-én terepbejárást végeztünk a település rendezési tervéhez kapcsolódó régészeti örökségvédelmi hatástanulmány előkészítésére. Ennek során 23 lelőhelyet ismertünk meg. A mai közigazgatási határon belül kettő, a középkori írott forrásokban is szereplő település – Csákány és Doroszló – is létezett.

Csákány falu a mai Nagycsákány alatt, a templom körül feküdt (14. lh.). A vár az újkorban többször átépített Batthyány-kastély helyén állt (16. lh.). Feltehetően a 17. században épült híd maradványai láthatók alacsony vízállásnál a Rába medrében (21. lh.). A híd védelmét egy kisebb erődítmény szolgálta (21. lh.). Csákány falu templomos hely volt; 1290-ben Csákány közelében Szent Péter templomot említenek. A bizonyára a mai templom helyén álló egyházára 15. századi névváltozatai – Egyházascsákány, Csákányegyházsocka, Egyházsocka – is utalnak.

A 23 lelőhelyen az alábbi jelenségeket regisztráltuk: késő rézkori (badeni kultúra), késő bronzkori bizonytalan leletek; római kori telep- és útnyomok; Árpád-kori telep; középkori falvak; kora újkori (török kori) palánkvar; kora újkori (1668) éremlelet; kora újkori híd; ismeretlen korú földvár és halmok.

Az ismert csákánydoroszlói lelőhelyek döntő többsége a Rába széles völgyéből (ideértve a Vörös-patakot is) enyhén kiemelkedő területeken, a folyó felőli sávban helyezkednek el. Néhány lelőhely a Strém-patak mellett fekszik.

Munkatársak: Stibrányi Máté, Szabó Zoltán.

VIRÁGOS GÁBOR

120. Csárdaszállás, Baráthalom

(Békés megye) A

A Csárdaszállás és a Hidasháti ÁG Kismajdan-tanyai majorja között, a Gyoma felé tartó műút É-i oldalán épített vízvezeték földmunkáihoz kapcsolódóan 2004. szeptember elején két sírt tártunk fel. Az ÉNy-DK-i tájolású, csontvázas temetkezéseket mellékleteik alapján a késő avar korra keltezzük. 1998-ban ugyanezen temető négy sírját tártuk fel az út déli oldalán.

GYUCHA ATTILA

121. Csengele, 12/7 sz. lelőhely

(Csongrád megye) Ø

A Csengele I. nevű homokbánya területén, illetve annak határai mentén két ismert, és nyilvántartott régészeti lelőhely található, 12/5 és 12/7 jelzettel (MRT). 2004-ben a 12/7 sz. régészeti lelőhely területének pontosítását, lehatárolását végeztük el.

A területet hat, egyenként 4 m széles és 150 m hosszú, az altalajig leásott kutatóárok szondáztuk 2004. szeptember 16. és október 2. között. Az altalaj átlagosan 80–120 cm mélyen jelentkezett, világosbarna